

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Булах Тетяна Дмитрівна

УДК 025.21

БІБЛІОТЕЧНА СЕЛЕКЦІЯ ДОКУМЕНТІВ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

07.00.08. – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Харків–2006

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківській державній академії культури,
Міністерства культури і туризму України.

Науковий керівник доктор історичних наук, професор
Ільганаєва Валентина Олександрівна
Харківська державна академія культури, декан факультету бібліотекознавства
та інформатики, завідувач кафедри бібліотекознавства та соціальних комунікацій

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор,
Слободяник Михайло Семенович,
Державна академія керівних кадрів культури
і мистецтв України, завідувач кафедри
документальних комунікацій

кандидат педагогічних наук
Пасмор Надія Петрівна,
Національна юридична академія
ім. Ярослава Мудрого, директор бібліотеки

Провідна установа: Київський національний університет культури
і мистецтв, кафедра бібліотекознавства та інформаційних ресурсів,
Міністерство культури і туризму України, м. Київ

Захист відбудеться “19”квітня 2006 р. о 15 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради
Д 64.807.02 у Харківській державній академії культури за адресою: 61003, м. Харків, Бурсацький
спуск, 4.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківської державної академії культури за
адресою: 61003, м. Харків, Бурсацький спуск, 4.

Автореферат розісланий “17”березня 2006 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

Г.Г. Асєєв

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інформатизація як визначальний чинник розвитку сучасного суспільства сприяє переходу до безпаперового типу соціальних комунікацій. Результатом її впливу є, зокрема, трансформація функцій бібліотечних установ, які мають усувати будь-які перешкоди в одержанні інформації. Зміна пріоритетів діяльності бібліотечних закладів, перш за все, порушує проблеми збору, збереження та використання документованої інформації — головної форми передачі соціального досвіду людства. Документні ресурси в бібліотеках завжди впорядковувалися завдяки цілеспрямованому та вивіреному відбору документів, котрий із розвитком інформаційних технологій набуває принципово нових ознак. Віднині він тяжіє не тільки і не стільки до відбору документів у традиційному для бібліотечної сфери розумінні значення цього терміну (як відбір для придбання та вилучення документів), скільки до пошуку документа, його частини чи відомостей про нього, забезпечення максимального доступу до ресурсів власної бібліотеки та світових інформаційних ресурсів, тобто до тих процесів, що ґрунтуються на відборі документів та об'єднуються терміном бібліотечна селекція документів, проте не розглядаються в межах теорії бібліотечного фондознавства.

Отже, бібліотечний відбір на практиці розширює свої рамки, перетворюючись на сукупність різних процесів, що тривають на всіх етапах бібліотечної роботи. Тобто діяльність по організації роботи з фондами на основі відбору набуває ознак технології, яка в умовах переходу до інформаційного рівня соціальних комунікацій трансформується в інтегративний процес селекції документів та інформації в єдиному інформаційному просторі. Відповідно зростає соціальна роль бібліотечної селекції, котра віднині полягає в тому, що комплексна реалізація різних її видів, зокрема в інтерактивному режимі, забезпечує не лише якісне комплектування бібліотек, а й вільний та оперативний доступ користувачів до інформації незалежно від її місцезнаходження. Усуваючи необхідність самостійного всебічного критеріального аналізу необхідних даних у процесі пошуку, селекція кардинально змінює місце бібліотек у суспільстві, перетворюючи їх із установ на комунікативне середовище, що повністю відповідає вимогам інформаційного суспільства. На теоретичному ж рівні традиційно бібліотечний відбір трактується як процес придбання та вилучення документів із фонду. Таким чином, посилення селективного аспекту бібліотечної діяльності завдяки розвитку інформаційних технологій, з одного боку, невідповідність теоретичних положень потребам практики і рівню трансформації сутнісних функцій бібліотек як соціально-комунікативних організацій, з іншого, зумовлюють необхідність подальшого дослідження об'єкта для визначення специфіки його функціонування в умовах інформатизації та адаптування до вимог дійсності.

Узагальнюючи праці сучасних дослідників-фондознавців, доцільно зауважити, що більшість із них опосередковано торкаються проблем бібліотечної селекції (фрагментарно досліджуються загальні принципи та закономірності формування бібліотечного фонду, здійснюється аналіз

зарубіжного досвіду щодо поліпшення процесу комплектування, визначаються основні напрями формування бібліотечного фонду) або висвітлюють окремі аспекти порушеної проблематики — здебільшого різні проблеми первинного та вторинного відбору документів (наприклад, розглядаються технологія та критерії відбору електронних документів).

Аналіз досліджень дозволяє стверджувати, що незважаючи на те, що існує певний досвід наукового осмислення окремих аспектів проблеми, відсутні праці, в яких бібліотечна селекція документів в умовах інформатизації розглядається системно. З даної теми не було здійснено жодного дослідження на дисертаційному рівні.

Актуальність, теоретична і практична значущість проблеми зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: «Бібліотечна селекція документів в умовах інформатизації».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана згідно з планом науково-дослідної роботи Харківської державної академії культури в межах комплексного наукового дослідження «Бібліотечно-інформаційне забезпечення науки, виробництва, освіти», що реалізується на факультеті бібліотекознавства та інформатики.

Дисертація, що є предметом захисту, розроблена з урахуванням завдань оптимізації бібліотечної діяльності в умовах інформатизації.

Метою дослідження є розробка теоретико-організаційних засад бібліотечної селекції документів в умовах трансформаційних змін у діяльності бібліотек.

Щоб досягти мети, необхідно вирішити такі **завдання**:

- здійснити періодизацію наукових уявлень вітчизняних дослідників стосовно проблем бібліотечного відбору документів та виникнення селективних підходів до формування бібліотечного фонду;
- визначити головні напрями сучасних досліджень щодо проблем бібліотечної селекції документів в умовах існуючого електронного середовища функціонування бібліотек;
- виявити основні види бібліотечної селекції документів, співвідношення та взаємодію між ними в умовах інформатизації;
- визначити відмітні ознаки первинного відбору документів у фондах сучасних бібліотек;
- обґрунтувати системність технології бібліотечної селекції документів в умовах інформатизації;
- охарактеризувати завдання підготовки бібліотечних кадрів у сучасних умовах.

Об'єкт дослідження — бібліотечна селекція документів.

Предмет дослідження — становлення комплексної технології бібліотечної селекції документів в умовах сучасного інформаційного середовища.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є теоретичні засади бібліотекознавства, фондознавства. В основу дослідження покладено міждисциплінарний принцип використання наукових підходів. Зокрема, діалектичний підхід дозволив виявити й обґрунтувати процеси диференціації та інтеграції об'єкта, забезпечив об'єктивність у оцінюванні дійсності й усунення протиріччя між реальним та бажаним станом об'єкта на користь останнього.

Соціокультурний підхід допоміг відтворити зовнішні та внутрішні зв'язки об'єкта, які розглядаються через призму впливу соціально-економічних, соціально-історичних, соціально-психологічних факторів розвитку. Використання гуманітарного підходу дозволило узагальнити уявлення фахівців (про бібліотеку загалом та бібліотечні фонди зокрема) й адаптувати їх до потреб дисертаційного дослідження. Застосування історичного підходу уможливило простежити основні етапи розвитку теорії бібліотечного відбору, виявити місце бібліотечної селекції документів у технологічному циклі формування бібліотечного фонду, розглянути фактори, що впливають нині як на бібліотечну селекцію, так і на бібліотечну сферу загалом. Системний підхід використовувався для виявлення змістовних зв'язків у межах самого об'єкта. Функціональний підхід дозволив згрупувати основні види бібліотечної селекції документів відповідно до функцій, котрі вони виконують у технологічному циклі формування бібліотечного фонду чи поза ним. Розгляд бібліотечної селекції з позицій процесного підходу допоміг визначити місце кожної з її складових у системі, їх змістовну наповненість і значимість, окреслити загальну технологію бібліотечної селекції в сучасних умовах. Крім того, використовувалися методи порівняльного, факторного, термінологічного аналізу, індукції, дедукції, критичного аналізу публікацій, моделювання, вербальної аргументації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- уперше узагальнено еволюцію теорії бібліотечного відбору документів з моменту виникнення й понині, визначено етапи становлення теорії бібліотечної селекції документів;
- доповнено уявлення про види та підвиди бібліотечної селекції документів в умовах нової соціально-комунікаційної реальності, серед яких виокремлено: попередній відбір; первинний, що передбачає відбір для придбання документів і відбір для придбання права доступу до документів; обліковий; ідентифікаційний (поділяється на координатний та класифікаційний); пошуковий (поділяється на пошуковий первинний (документів), пошуковий вторинний (бібліографічних даних документів), пошуковий інформаційний (пошук інформації, що містять документи) відбір;
- уперше визначено функціональну специфіку бібліотечної селекції (цільового відбору окремих видів документів і доступу до них) в умовах формування єдиного інформаційного простору;
- виявлено ступінь автоматизації різних видів бібліотечної селекції на сучасному етапі впровадження інформаційних технологій у роботу бібліотек, відзначено роль бібліотечної селекції документів у поліпшенні використання Інтернету як інформаційного середовища;
- запропоновано системну технологію бібліотечної селекції документів в умовах мережевої організації доступу до документних ресурсів і відповідної підготовки кадрів в умовах інформатизації.

Практичне значення одержаних результатів. Головні положення дисертаційного дослідження, висновки і рекомендації спрямовані на практичне вдосконалення бібліотечної селекції документів завдяки використанню інформаційних технологій, зокрема Інтернету, з метою відбору. Розроблені підпрограма «Комплектування ЦМБ в умовах гібридного інформаційного середовища»,

що використовувалася при виконанні проекту програми «Реорганізація бібліотечної системи Держинського району м. Харкова» в ЦМБ ім. В.Г. Белінського (м. Харків), та програма нового навчального модуля «Бібліотечна селекція документів». Програми можуть використовуватися в діяльності бібліотек різних типів і видів, у навчальному процесі та системі підготовки кадрів, при викладанні курсів «Бібліотечні фонди», «Документні ресурси», «Документне фондознавство» та ін. дисциплін фондознавчого циклу, про що свідчать акти про впровадження наукових висновків та результатів з теми дисертаційного дослідження.

Апробація результатів дисертації відбувалася на: міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях: «Духовна культура в інформаційному суспільстві» (Харків, 2002), «Парадигмы XXI века: информационное общество, информационное мировоззрение, информационная культура» (Краснодар, 2002), «Соціокультурні комунікації в інформаційному суспільстві» (Харків, 2003), «Інформаційно-культурологічна та мистецька освіта: стан і перспективи» (Харків, 2004), «Інформаційно-культурологічна та мистецька освіта (консенсус, партнерство, стандарти) в контексті Болонського процесу» (Харків, 2005); щорічній конференції молодих науковців «Культура та інформаційне суспільство XXI ст.» (Харків, 2002, 2003, 2005).

Публікації. Основні наукові результати і висновки дисертаційного дослідження відображені в 17 одноосібних публікаціях, серед них 9 статей — у наукових фахових виданнях України та 8 — тези доповідей на наукових конференціях.

Структура дисертації зумовлена метою та завданнями дослідження. Робота містить вступ, 3 розділи, висновки, список використаних джерел з 298 найменувань (на 25 стор.), 6 додатків (11 стор.). Загальний обсяг дисертації 208 стор. Основний зміст викладено на 172 стор.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, доведено її актуальність, показано зв'язок роботи з науковими планами і темами, визначено мету, об'єкт, предмет, завдання, методологію дослідження. Розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію результатів дисертації та публікації автора.

У **першому розділі «Передумови формування теорії бібліотечної селекції документів у складі бібліотечного фондознавства»**, який складається з трьох підрозділів, простежено еволюцію уявлень фахівців стосовно проблематики дисертаційної роботи; на основі аналізу наукової літератури характеризується сучасний стан проблеми; виокремлюються й обґрунтовуються методологічні засади дисертаційного дослідження.

Доведено, що в розвитку теорії бібліотечної селекції документів можна виокремити декілька етапів: виникнення, становлення, диференціація, оновлення. Кожний з них характеризується еволюцією уявлень фахівців щодо місця бібліотечного відбору в технологічному циклі формування бібліотечного фонду. Для першого етапу характерні усвідомлення необхідності відбору на рівні практики та здійснення перших спроб наукового осмислення проблеми, відбір стосувався сфери

придбання документів у фонд (М.В. Ломоносов, П.З. Кондоїді Ф.Ф. Рейс, В.В. Стасов). На другому етапі вплив відбору поширився на сферу комплектування (М.О. Рубакін, Л.Б. Хавкіна, К.Н. Дерунов), на третьому – комплектування та вилучення (Ю.В. Григор'єв, Ю.М. Столяров, Н.П. Хоманова, М.П. Васильченко). Для четвертого етапу характерним є усвідомлення впливу бібліотечного відбору на сфери обробки, використання та зберігання документованої інформації (Ю.М. Столяров, М.П. Васильченко). У цей період до наукового обігу введено інтегративне поняття «бібліотечна селекція документів» (В.І. Терьошин), котре не набуло визнання. Сучасний період розвитку суспільних відносин знаменує п'ятий етап розвитку теорії бібліотечної селекції документів, котрий відзначається ускладненням її основних видів, поширенням на всі напрями роботи з фондами.

Визначено, що найголовнішими напрямками сучасних досліджень вітчизняних та іноземних фахівців стосовно проблем бібліотечної селекції є:

- відбір певних носіїв інформації для поповнення бібліотечних фондів (А. Арвідсон, Т.Г. Афанасьєва, О.В. Булдакова, А. Віслий, Т.В. Майстрович, Н.О. Мамаєва, Г.Г. Нежурбіда, І.А. Павлуша, Н.В. Суріна, К. Фесенко, В.В. Шилов);
- використання всесвітньої мережі в цілях комплектування (А. Абгарян, О.С. Буличова, Г.А. Євстигнеєва, Л.Й. Костенко, Б.Л. Крайнова, Е.А. Лівадінова, О. Парнікель);
- проблеми вторинного відбору (І.Ю. Багрова, Н.П. Хоманова, В.В. Шилов);
- відбір в умовах розподіленого фонду (Р.І. Богачова, В.І. Воронков, В.В. Федоров, Н.І. Хахалева, С.Л. Шпанцева);
- взаємодія по здійсненню первинного відбору в межах консорціумів (Ф.С. Воройський, А.В. Глушановський, А. Захаров, Н.Е. Кальонов, В.В. Федоров, Я.Л. Шрайберг);
- відбір матеріалів для поцифрування (Е.Ю. Єлісіна, Торхуаг, Н.І. Хахалева, Хі Гвоін Ю).

На основі всебічного аналізу наукових публікацій визначено, що, з одного боку, фахівці вивчають здебільшого проблеми первинного (вторинного) відбору, з іншого – практика свідчить про існування багатьох видів бібліотечного відбору (для поцифрування, пошукового та ін.), сутність якого вже сягає за межі понять, наведених у термінологічних словниках з бібліотечної справи, де бібліотечний відбір трактується як «операція прийняття рішень у процесі придбання та вилучення документів». Тобто бібліотечний відбір переходить на новий етап свого розвитку, із природного перетворюється на штучне середовище функціонування бібліотечних установ: він відбувається на всіх етапах роботи з фондами, стає наскрізним процесом у бібліотечній практиці, ігнорування будь-яких проявів якого унеможлиблює ефективне виконання основних бібліотечних функцій. Віднині його вже не можна сприймати як одномоментне явище, що триває лише під час комплектування та очищення фонду. Штучність відбору посилюється також вимогами до оперативності його здійснення – якнайшвидше, а бажано – миттєво. І це не проста забаганка користувачів, а реальна

вимога часу, зумовлена стрімким оновленням знань: відбір необхідно здійснювати постійно і ґрунтовно. І саме «штучність» дозволяє говорити про перехід бібліотечного відбору на принципово новий рівень розвитку, на якому існує декілька різних його видів. Усе це зумовлює необхідність адаптування теорії бібліотечного відбору документів до вимог сучасності через конкретизацію та уточнення змістовного наповнення його основних видів у межах бібліотечної селекції документів, виявлення специфіки здійснення останньої за допомогою інформаційних технологій.

Доведено доцільність дослідження первинного відбору різних носіїв інформації, визначення співвідношення між ними та окреслення перспектив оптимізації бібліотечної селекції документів завдяки використанню інформаційних технологій. Усебічний аналіз літератури дозволив сформулювати основні завдання подальшого дослідження: визначити сутність та співвідношення різних видів бібліотечної селекції документів, конкретизувати їх відповідно до вимог сучасності; виявити специфіку первинного відбору певних носіїв інформації в сучасних умовах та охарактеризувати співвідношення різних видів документів; обґрунтувати перспективи оптимізації бібліотечної селекції документів через використання інформаційних технологій.

Визначено теоретико-методологічне підґрунтя дослідження» обґрунтовано необхідність застосування наукових підходів та методів у процесі наукового пізнання досліджуваного явища. Вихідним положенням при виборі методологічного апарату стало те, що методологія як така має забезпечити три рівні вивчення об'єкта: філософський, загальнонауковий, конкретнонауковий. Філософським підґрунтям дисертації є діалектичний підхід, котрий дозволив виявити й обґрунтувати процеси диференціації та інтеграції об'єкта, забезпечив об'єктивність у оцінюванні дійсності й усунення протиріччя між реальним та бажаним станом об'єкта на користь останнього. Загальнонауковий рівень вивчення об'єкта (котрий і визначив використання конкретнонаукової методології) репрезентовано використанням сучасних підходів до пізнання дійсності, а також загальнонаукових методів дослідження. Зокрема, для вивчення сучасного стану бібліотечної селекції використовувався соціокультурний підхід, що ґрунтується на відтворенні зовнішніх та внутрішніх зв'язків об'єкта, які розглядаються через призму впливу соціально-економічних, соціально-історичних, соціально-психологічних факторів розвитку. Історичний підхід – для простеження основних етапів розвитку теорії бібліотечного відбору, яка передувала і зумовила виникнення терміну «бібліотечна селекція документів», що дозволило глибше зрозуміти причинну зумовленість такої заміни, виявити місце бібліотечної селекції в технологічному циклі формування бібліотечного фонду, розглянути фактори, що впливають нині як на бібліотечну селекцію, так і на бібліотечну сферу загалом. З'ясуванню змістовних зв'язків у межах самого об'єкта сприяв системний підхід, застосування якого забезпечило поділ системи (бібліотечної селекції документів) на складові елементи (види відбору) і послідовне вивчення останніх. Використання функціонального підходу допомогло згрупувати основні види бібліотечної селекції відповідно до функцій, які вони виконують в технологічному циклі формування бібліотечного фонду та стосовно зовнішнього середовища. Розгляд бібліотечної селекції з позицій процесного підходу дозволив визначити місце кожної з її складових у системі, їх змістовну наповненість і значимість, окреслити загальну технологію бібліотечної селекції в сучасних умовах. Принцип селективності, сутність якого полягає в тому, що всі процеси, котрі

відбуваються в бібліотечних закладах, ґрунтуються на відборі, допоміг обмежити рамки досліджуваних носіїв інформації тими, що є у фондах усіх без винятку сучасних бібліотек.

У дисертаційному дослідженні використовувалися: а) загальнонаукові методи, а саме: аналіз і синтез, узагальнення, порівняння, сходження від абстрактного до конкретного, ідеалізація, індукція і дедукція; оцінювання – при здійсненні аналітико-синтетичної роботи на всіх етапах та з усіма фрагментами дисертаційного дослідження; б) спеціальні: критичний аналіз публікацій дозволив виявити напрями сучасних досліджень з проблем бібліотечної селекції документів, термінологічний аналіз сприяв визначенню доцільності заміни термінів бібліотечний відбір на бібліотечну селекцію, факторний аналіз забезпечив визначення чинників, що впливають на відбір окремих видів документів, їх співвідношення в бібліотечних фондах; метод моделювання використовувався для визначення моделі оновлення фонду, вербальна аргументація – на кожному етапі дослідження для узагальнення наукових рекомендацій та висновків, операціоналізація понять – для конкретизації та деталізації деяких понять.

Доведено, що в науковому обігу бібліотечної сфери як узагальнюючий цілком доречно вживати термін «селекція», оскільки він відбиває сутність процесу, який є невід’ємною складовою, більше того, основою діяльності сучасної бібліотеки, не використовується в бібліотечній сфері. Проте найголовніше, тому що обсяг цього поняття більший, порівняно з поняттям бібліотечний відбір, оскільки селекція є інтегративною технологією, що об’єднує всі напрями роботи з документованою інформацією, на відміну від відбору, котрий позначає лише окремі аспекти діяльності бібліотек стосовно оцінювання документів або їх частин у процесі комплектування чи вилучення документів з фонду. Крім того, термін селекція, зважаючи на іноземне походження, є відомим світовій спільноті, що спрощує міждержавну наукову комунікацію. Проте для позначення окремих видів бібліотечної селекції документів доречно застосовувати звичний термін відбір, обов’язково додаючи визначальне слово: первинний відбір, вторинний відбір, пошуковий відбір та ін.

Конкретнонауковий рівень методології дослідження репрезентовано використанням: теорії розподіленого накопичення інформації; концепції взаємодії в межах консорціумів; концепції «розумного» балансу між володінням та доступом; положення про використання Інтернету у сфері комплектування; положення про функціонування бібліотек як гібридних установ.

Другий розділ «Бібліотечна селекція документів: сутність та види», котрий складається з двох підрозділів, присвячено дослідженню місця бібліотечної селекції документів у технологічному циклі формування бібліотечного фонду; визначенню специфіки основних видів бібліотечної селекції документів в умовах інформатизації.

Конкретизовано змістовний склад технологічного циклу формування бібліотечного фонду та визначається місце бібліотечної селекції документів у ньому. Доведено наскрізність процесу бібліотечної селекції завдяки здійсненню її основних видів на всіх етапах роботи з фондами.

Розкрито видовий склад та наведено змістовну характеристику різних видів бібліотечної селекції документів. Визначено, що в умовах інформатизації існують такі її види: попередній відбір,

первинний відбір, обліковий відбір, ідентифікаційний відбір, відбір для поцифрування, пошуковий відбір та вторинний, що відбиває повний цикл проходження (шлях) документа в бібліотеці від постачальника продукції до користувача. Більшість із запропонованих видів бібліотечної селекції документів поділяється на підвиди – результат конкретизації цілей основних видів бібліотечної селекції. Доведено, що метою первинного відбору в сучасних умовах є придбання не лише документів, як було раніше, а й доступу до них. Це потребує розмежування відбору для придбання документів та відбору для придбання права доступу до документів. Метою ідентифікаційного відбору є, по-перше, розміщення документів у фонді, по-друге, забезпечення їх пошуку. Тому запропоновано поділ ідентифікаційного відбору на класифікаційний та координатний, котрі й сприяють реалізації відповідних функцій. Ідентифікаційний відбір забезпечує виконання функції надання доступу до ресурсів бібліотеки і сприяє оперативному та ефективному пошуку інформації.

Обґрунтовано, що метою пошукового бібліотечного відбору нині є пошук документів, бібліографічних даних та інформації. Відповідно підвидами пошукового відбору є документний, бібліографічний та інформаційний відбір. Одним із засобів забезпечення зберігання документів у сучасних умовах є поцифрування документів, а тому відбір для поцифрування – важлива складова сучасної бібліотечної селекції документів.

З'ясовано, що всі види бібліотечної селекції документів у сучасних умовах співвідносяться функціонально, оскільки кожний із них забезпечує реалізацію певних функцій бібліотечних установ: первинний та вторинний – комплектування й очищення (оновлення) власного фонду бібліотеки, ідентифікаційний та відбір для поцифрування – надання доступу до фонду, пошуковий – надання доступу як до власного фонду, так і до світових інформаційних ресурсів. Проте залежно від мети відбору співвідношення між його видами може змінюватися. Так, пошуковий відбір в Інтернеті, якщо здійснюється для подальшого зберігання документів у фонді бібліотеки, можна вважати частиною первинного, а якщо рішення про прийняття переведення документа в електронну форму ухвалюється під час вторинного відбору (для вивільнення площ), то відбір для поцифрування є його складовою. У наведених прикладах відповідні види селекції, незважаючи на те, що загалом є цілком самостійними, співвідносяться як частина й ціле. Тобто співвідношення різних видів бібліотечної селекції документів залежить від конкретних умов, пріоритетності завдань, що на них покладаються. Загалом усі види бібліотечної селекції є рівнозначними, взаємодоповнюють один одного, забезпечуючи системну циклічність бібліотечної селекції документів під час роботи з бібліотечним фондом.

Встановлено, що всі види бібліотечної селекції тісно взаємодіють між собою, є взаємозалежними. Зокрема первинний відбір, з одного боку, зумовлюється попереднім, з іншого – залежить від вторинного, під час якого визначається, які напрями найбільше потребують оновлення, і пошукового, котрий дозволяє виявити відповідність фонду інформаційним потребам користувачів. Впливає первинний відбір і на ідентифікаційний, визначаючи його напрями та глибину. Вторинний, крім тісної взаємодії з первинним, визначає певною мірою напрям поцифрування (у разі, якщо

фонд потребує компактного зберігання). Ідентифікаційний – ефективність пошукового, зокрема бібліографічного, що пов'язано з автоматизацією бібліотечних процесів. Пошуковий залежить від первинного, ідентифікаційного і є найбільш значимим у сучасних умовах.

У третьому розділі «**Формування системної технології бібліотечної селекції документів в умовах інформатизації**», що містить чотири підрозділи, визначаються напрями первинного відбору носіїв інформації в різноманітному інформаційному просторі; розглядається електронна система бібліотечної селекції документів; характеризуються технологічні аспекти здійснення бібліотечної селекції документів в умовах інформатизації; висвітлюється специфіка підготовки фахівців бібліотечної сфери в умовах різноманітного інформаційного простору.

Розглянуто еволюцію принципів, що застосовуються в практиці бібліотечної роботи при формуванні бібліотечних фондів. Виявлено, що всі принципи умовно поділяються на головні, котрі залишаються незмінними незважаючи на соціально-політичні умови, спеціальні та часткові, котрі можуть трансформуватися під впливом зовнішнього середовища. Основними, сутнісними принципами є селективність, конгруентність, профілювання-координування, планомірність, систематичність. Усі перелічені принципи залишаються незмінними протягом тривалого часу, що забезпечує їх стабільну роль у практиці бібліотечної діяльності. Проте, крім них, існують ще дві групи принципів. Перша, так звані спеціальні принципи, що застосовуються до окремих типів документів. Другу групу складають принципи, котрі варіюються залежно від політичної, соціокультурної ситуації в країні. Раніше це були принципи: партійності друку, відповідно до якого документи оцінювалися з точки зору ідеологічної спрямованості, з урахуванням політичних і господарських завдань; плановості в комплектуванні, який сприяв роботі по комуністичному вихованню читачів; керівництва читанням – мав на меті рекомендувати читачам найціннішу (звичайно ж, з точки зору комуністичної ідеології) наукову та художню літературу. Нині ж діють принципи толерантності, тобто терпимості до різних думок та вірувань; доступності – бібліотека надає доступ до документів, а читач самостійно оцінює їх цінність; демократизму (плюралізму думок) – бібліотека має відбивати існуюче різноманіття поглядів, звичайно документованих, що існують з певної проблеми, теми та ін.

Обгрунтовано, що первинний відбір окремих видів документів має узгоджуватися із загальною концепцією діяльності бібліотек. На сучасному етапі розвитку суспільства, як підтверджує практика, останні перетворюються в гібридні установи, оскільки в їх межах активно використовуються документи на паперових, аудіовізуальних та електронних носіях. Проте конкуруючими є лише електронні та паперові, що пов'язано з невинним зростанням обсягів друкованої продукції, з одного боку, та стрімким розвитком інформаційних технологій – з іншого. У таких умовах нагальною проблемою є визначення співвідношення цих носіїв у межах одного інформаційного закладу. Остаточна відповідь на означене питання залежатиме від мети, завдань конкретної бібліотеки, проте в цілому в процесі прийняття рішення, на наш погляд, слід зважати на: переваги та недоліки носіїв; особливості інформації, що потребує збереження; загальні тенденції

розвитку суспільства (котре, як відомо, прямує до безпаперового типу відносин) і, безперечно, фінансові можливості конкретної бібліотеки.

Виявлено, що загальною тенденцією сучасності є збільшення частки електронних носіїв, або документів, створених за допомогою цифрових технологій (цифрових фотоапаратів, відеокамер та ін.), що зумовлено сутнісними характеристиками останніх, зокрема такими як оперативність та якість відтворення інформації. Проте якщо робити вибір між електронними та паперовими носіями, обов'язково слід пам'ятати про багатовіковий досвід збереження інформації останніми і невивіреність практикою – перших. Тому особливо цінну інформацію доцільно зберігати у двох варіантах: електронному – для широкого використання, паперовому – для тривалого зберігання.

Визначено, що електронна система спрощує та прискорює тривалий процес бібліотечної селекції документів і передбачає використання інформаційних технологій, по-перше, з метою вибору видань для придбання у фонди та надання доступу до них (первинний відбір) за допомогою Інтернету, по-друге, для прискорення обробки документів – ідентифікаційного відбору, їх пошуку та оцінювання рівня використання, тобто на всіх етапах бібліотечної діяльності.

Розглянуто технологічні аспекти здійснення бібліотечної селекції документів у сучасних умовах. Доведено, що технологія бібліотечної селекції документів удосконалюється завдяки використанню інформаційних технологій та Інтернету в цілях бібліотечного відбору. Вона передбачає такі етапи: оновлення (очищення та комплектування фонду); обробка; організація використання.

Наводяться основні напрями оптимізації підготовки фахівців у сучасних умовах. Доведено, що підготовка фахівців має орієнтуватися на надання студентам знань, навичок та вмінь ефективної роботи в єдиному інформаційному просторі, що можливо завдяки впровадженню курсу “Бібліотечна селекція документів” як інтегративної дисципліни, котра забезпечить майбутніх фахівців різноаспектною інформацією стосовно формування та використання інформаційних ресурсів суспільства. Означений навчальний модуль містить такі вимоги до фахівців:

- здобуття знань щодо сутності бібліотечної селекції; історичних передумов її виникнення; завдань та функцій бібліотечної селекції документів; принципів бібліотечної селекції документів; відмітних ознак кожного з видів бібліотечної селекції документів; особливостей технологічних аспектів бібліотечної селекції документів в умовах інформатизації;
- набуття таких умінь та навичок: здійснювати первинний відбір документів з урахуванням переваг та недоліків носіїв інформації, специфіки самої інформації та завдань бібліотеки; в процесі обробки ефективно відбирати з тексту документа чи зі спеціальних пошукових засобів ключові слова, дескриптори та ін. пошукові дефініції, котрі якнайповніше відтворюють зміст документа; створювати тезауруси, рубрикатори, словники ключових слів користуючись теоретичними засадами відбору елементів, з яких вони складаються; відбирати документи, що потребують першочергового поцифрування чи відбиття в електронному каталозі; вільно орієнтуватися в Інтернет-просторі,

формулювати пошукові запити з метою знаходження документів (як на паперових, так і на електронних носіях), відомостей про документи, частин документів (інформаційних фрагментів), тобто застосовувати всі види пошукового відбору; здійснювати селекцію за максимально стислий проміжок часу.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження мету дисертації досягнуто, всі завдання вирішено, що дозволило дійти основних наукових висновків.

1. Посилення значущості бібліотечного відбору як напряму бібліотечної діяльності, з одного боку, та невідповідність теоретичних положень потребам практики — з іншого, потребує визначення нових теоретичних засад його здійснення на принципово новому рівні (бібліотечної селекції документів) з урахуванням загальних тенденцій розвитку суспільства. Необхідність вивчення бібліотечної селекції документів пояснюється також тим, що вона не була предметом спеціального наукового дослідження. Відсутність комплексності, фрагментарність розробки означеної проблеми зумовили об'єктивну необхідність її поглибленого вивчення, визначили мету, завдання, об'єкт, предмет, методологічну базу дисертаційної роботи.

2. Теорія бібліотечної селекції документів має п'ять етапів розвитку, котрі відбивають еволюцію наукових уявлень про це явище. Перший етап еволюції (зародження) охоплює другу половину XVIII ст. та першу половину XIX ст. і характеризується усвідомленням необхідності здійснення бібліотечного відбору при поповненні документних зібрань на рівні практики та першими науковими розробками в цій сфері. Виникнення теорії бібліотечного відбору (другий етап її еволюції, що тривав з кінця XIX ст. до середини XX ст.) пов'язане з необхідністю вилучення з бібліотечних фондів різносортної та низькоякісної літератури, накопиченої в результаті збирання документів. У цей період активно розвивається теорія бібліотечного ядра, осмислюються принципи бібліотечного відбору, вплив відбору поширюється на сферу комплектування бібліотечного фонду. Наступний етап (розвитку) тривав протягом 60-80-х рр. XX ст. і пов'язаний з ім'ям Ю. Григор'єва, котрий увів до наукового обігу поняття «вторинний» відбір документів, поширивши дію теорії відбору на сферу вилучення документів із фонду. Етап диференціації (90-ті рр. XX ст.) характеризується розширенням впливу бібліотечного відбору до меж технології формування бібліотечного фонду, набуттям статусу бібліотечної селекції документів — терміну, під яким В. І. Терьошин запропонував розуміти сукупність видів бібліотечного відбору, що застосовуються в практиці бібліотечної діяльності. У межах бібліотечної селекції документів науковець виокремлював такі види відбору: первинний, класифікаційний, бібліографічний, пошуковий та вторинний, котрі торкаються сфер комплектування, обробки та використання документних ресурсів. П'ятий етап розвитку (оновлення) теорії бібліотечної селекції документів розпочався з 2000 р. і триває понині. Він характеризується ускладненням та диференціацією цього напряму інформаційної діяльності.

3. Специфіка бібліотечної селекції документів в умовах інформатизації зумовлюється впливом зовнішніх та внутрішніх чинників на функціонування бібліотечних установ (серед яких головними є зміна бібліотечної концепції від володіння документами до надання доступу до них, виникнення нових носіїв інформації і, відповідно, трансформація типо-видового складу бібліотечних фондів та ін.) та полягає не лише в тому, що селекція триває на всіх етапах роботи з фондами (означену закономірність вчені виявили набагато раніше), а перш за все в диференціації цього процесу на підвиди та здійсненні на новому технологічному рівні: за допомогою чи на основі інформаційних технологій. Як результат означених впливів — формування системної технології бібліотечної селекції документів та інформації відповідно до вимог сучасного рівня розвитку бібліотек в електронному середовищі.

4. Сучасна бібліотечна селекція документів містить такі види:

- попередній відбір, що здійснюється на етапі моделювання і передбачає визначення хронологічних, мовних, типологічних, змістовних та ін. меж фонду;

- первинний відбір — реалізується з метою поповнення фонду і відповідно до цільового призначення поділяється на відбір для придбання документів та відбір для придбання права доступу до документів;

- обліковий відбір, що передбачає виокремлення документів, які підлягають обліку, та тих, що не обліковуються в бібліотеці;

- ідентифікаційний відбір, під яким запропоновано розуміти відбір, що забезпечує тотожність змісту документа і його пошукового образу (ПОД) — елементів інформаційно-пошукової мови — і здійснюється з метою ефективного розміщення й оперативного пошуку документів (ПОД — спресований зміст); він складається з класифікаційного (відбір класифікаційних індексів) та координатного (відбір ключових слів, дескрипторів), котрі в сукупності багатоаспектно відтворюють зміст документів, забезпечуючи їх розміщення та пошук;

- відбір для поцифрування — невід'ємна складова діяльності сучасних бібліотек, що сприяє, по-перше, забезпеченню доступності документів, по-друге, — їх тривалому і компактному зберіганню; виокремлення відбору для поцифрування як окремого виду зумовлене виключною значимістю електронних даних та негативним впливом інформаційних технологій на документи, що підлягають скануванню;

- пошуковий відбір — передбачає критеріальний аналіз необхідних даних у процесі їх знаходження; в сучасних умовах відповідно до об'єкта пошуку доцільно виокремлювати бібліографічний, документний та інформаційний пошуковий відбір;

- вторинний відбір — у сучасних умовах може здійснюватися як з метою вилучення документів із фонду, так і їх поцифрування (в такому разі відбір для поцифрування є складовою вторинного і співвідноситься з ним як частина й ціле).

5. Усі види селекції співвідносяться функціонально, оскільки кожний із них сприяє реалізації певних функцій: первинний та вторинний — формування власного фонду;

ідентифікаційний та поцифрування — забезпечення доступу до власного фонду; пошуковий — надання доступу як до власних, так і до світових інформаційних ресурсів.

Усі види бібліотечної селекції тісно взаємодіють між собою, впливають один на одного та є взаємозалежними. Зокрема, первинний відбір безпосередньо залежить від вторинного та впливає на нього, визначаючи основні напрями останнього. Пошуковий відбір неможливий без якісного ідентифікаційного. Пошуковому документному, як і первинному, здебільшого передують бібліографічний. Відбір для поцифрування залежить від первинного та вторинного.

6. Первинний відбір окремих видів документів у сучасних умовах слід орієнтувати на створення умов доступу до інформації в єдиному інформаційному просторі, що уможлиблюється завдяки використанню засобів електронної комунікації.

Сучасні бібліотеки комплектуються документами на різних носіях інформації, що дозволяє характеризувати їх як гібридні установи. Проте конкуруючими формами збереження даних на сьогоднішній день є лише паперова й електронна — результат багатовікового накопичення перших та нестримного зростання останніх. Визначаючи співвідношення між носіями, слід зважати на такі фактори: переваги та недоліки кожного носія; специфіку інформації, що потребує збереження; фінансові можливості конкретної бібліотеки, а також її головні цілі та завдання з урахуванням загальної тенденції розвитку суспільства загалом і бібліотечних установ зокрема (прямування до безпаперового типу комунікацій).

7. Технологізація бібліотечної селекції можлива завдяки, по-перше, використанню інформаційних технологій для здійснення бібліотечної селекції документів на всіх етапах роботи з фондом, що передбачає автоматизацію всіх видів бібліотечної селекції та використання Інтернету в цілях відбору; по-друге, зміні технології бібліотечної селекції документів, по-третє, оптимізації підготовки фахівців бібліотечної сфери, котрі, власне, й здійснюють бібліотечну селекцію. Системна технологія бібліотечної селекції документів передбачає здійснення сукупності послідовних процесів: оновлення, обробки, організації використання документних ресурсів, кожний із яких поділяється на певні етапи. Зокрема, оновлення: на попередній, первинний та вторинний відбір, обробка: обліковий, координатний, класифікаційний відбір; організація використання: здійснення різних видів пошукового відбору (бібліографічного, документного, інформаційного).

8. Формування відповідного рівня практичної реалізації бібліотечної селекції документів потребує впровадження професійно-спеціального модуля підготовки фахівців — «Бібліотечної селекції документів», орієнтованого на підготовку спеціалістів (магістрів) бібліотекознавчого профілю, в якому викладаються теоретичні відомості з основ бібліотечної селекції документів як системної технології, зокрема, висвітлюються специфіка різних видів бібліотечної селекції документів та відмітні ознаки їх реалізації на практиці.

Проведене дослідження не вичерпує повністю порушеної проблеми. Перспективними напрямами подальших розробок є вивчення специфіки всіх видів бібліотечної селекції документів в

умовах їх реалізації в електронному середовищі для забезпечення переходу суспільства на принципово новий рівень соціальних комунікацій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Булах Т.Д. Бібліотечний відбір документів в епоху інформаційних метаморфоз / Т.Д. Булах // Вісн. Харк. держ. акад. культури.: Зб. наук. пр. – Х., 2003. – Вип. 11. – С. 97-103.
2. Булах Т.Д. Бібліотечна селекція документів очима французьких спеціалістів / Т.Д. Булах // Вісн. Харк. держ. акад. культури.: Зб. наук. пр. – Х., 2001. – Вип. 8. – С. 97-103.
3. Булах Т.Д. Вплив інформатизації на бібліотеки та бібліотечні процеси / Т.Д. Булах // Вісн. Кн. палати. – 2001. – №9. – С. 29-31.
4. Булах Т.Д. Інтернет у сфері бібліотечної селекції документів / Т.Д. Булах // Вісн. Кн палати. – 2004. – №1. – С. 42-43.
5. Булах Т.Д. Основні види бібліотечної селекції / Т.Д. Булах // Вісн. Кн. палати. – 2005. – №8. – С. 18-20.
6. Булах Т.Д. Селекція документів у гібридному інформаційному середовищі / Т.Д. Булах // Вісн. Кн. палати. – 2003. – №1. – С. 26-29.
7. Булах Т.Д. Сучасні тенденції бібліотечної селекції документів / Т.Д. Булах // Вісн. Харк. держ. акад. культури.: Зб. наук. пр. – Х., 2001. – Вип. 5. – С. 89-94.
8. Булах Т.Д. Селекція документів у фонди сучасних бібліотек / Т.Д. Булах // Вісн. Харк. держ. акад. культури.: Зб. наук. пр. – Х., 1999. – Вип. 3. – С. 89-95.
9. Булах Т.Д. Технологія та методика бібліотечної селекції / Т.Д. Булах // Вісн. Харк. держ. акад. культури.: Зб. наук. пр. – Х., 1994. – Вип. 14. – С. 228-238.
10. Булах Т.Д. Библиотечная селекция документов: современные тенденции / Т.Д. Булах // Парадигмы XXI века: информационное общество, информационное мировоззрение, информационная культура: Междунар. науч. конф. (Краснодар, 11 сентября 2002 года). – С.333-334.
11. Булах Т.Д. Деякі аспекти підготовки фахівців бібліотечної сфери в умовах гібридного інформаційного середовища / Т.Д. Булах // Інформаційно-культурологічна та мистецька освіта: Стан і перспективи: Матеріали міжнар. наук.-теор. конф., 12-13 жовтня 2004 р.– Х.: ХДАК, 2002 р. – С. 7-8.
12. Булах Т.Д. Класифікаційний відбір документів в умовах інформатизації / Т.Д. Булах // Соціокультурні комунікації в інформаційному суспільстві: Матеріали міжнар. наук.-теор. конф., 21-22 листопада 2003 р.– Х.:ХДАК, 2003 р. – С. 137-138.
13. Булах Т.Д. Бібліотечна селекція документів – гарант інформаційної повноти фондів / Т.Д. Булах // Духовна культура в інформаційному суспільстві: Матеріали міжнар. наук.-теор. конф., 24-25 січня 2002 р. – Х.: ХДАК, 2002 р. – С. 217-218

14. Булах Т.Д. Організація автоматичного доступу до інформаційних ресурсів суспільства / Т.Д. Булах // Культура та інформаційне суспільство XXI ст.: Матер. конф. молодих науковців, 20-22 квітня 2005 р. – Х.:ХДАК, 2005 . – С. 198-199

15. Булах Т.Д. Оптимізація підготовки фахівців бібліотечної сфери: деякі акценти // Інформаційно-культурологічна та мистецька освіта (консенсус, партнерство, стандарти) в контексті Болонського процесу: Матеріали наук.-практ.конф., 13-14 грудня 2005 р. – Х.: ХДАК, 2005. – С. 207-209.

16. Булах Т.Д. Електронні бібліотеки з позицій бібліотечного відбору / Т.Д. Булах // Культура та інформаційне суспільство XXI ст.: Матер. конф. молодих науковців., 17-19 квітня 2002 р. – Х.:ХДАК, 2002. – С. 120-121.

17. Булах Т.Д. Розмежування понять «електронна», «цифрова», «віртуальна», «гібридна» бібліотека/ Т.Д. Булах // Культура та інформаційне суспільство XXI ст.: Матер. конф. молодих науковців., 16-18 квітня 2003 р. – Х.:ХДАК., 2003 . – С. 120-121.

АНОТАЦІЇ

Булах Т.Д. Бібліотечна селекція документів в умовах інформатизації – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 07.00.08. Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство. – Харків, 2006.

Уперше бібліотечна селекція розглядається як системне явище, що сформувалося під впливом змін у зовнішньому середовищі. Визначено основні етапи розвитку теорії бібліотечного відбору, що дозволило виявити передумови трансформації бібліотечного відбору в бібліотечну селекцію документів та її місце в технологічному циклі формування бібліотечного фонду в різні історичні періоди і на основі конкретизації його основних процесів обґрунтувати кількісний склад та змістовне наповнення основних видів бібліотечної селекції в умовах інформатизації. Окреслено особливості первинного відбору окремих носіїв інформації та сформульовано основні орієнтири, якими слід керуватися під час визначення співвідношення між документами в процесі комплектування фонду. Запропонована технологія бібліотечної селекції з урахуванням функцій, що покладаються на бібліотечні установи в умовах інформатизації. Охарактеризовано електронну систему бібліотечної селекції як перспективний напрям діяльності вітчизняних бібліотек. Сформульовано основні аспекти поліпшення підготовки фахівців бібліотечної сфери в умовах інформатизації.

Основним висновком дисертації є визначення діяльності по формуванню фондів, організації їх зберігання та використання на основі бібліотечного відбору як технології, яка в умовах переходу до інформаційного рівня соціальних комунікацій трансформується в інтегративний процес бібліотечної селекції в єдиному інформаційному просторі.

Ключові слова: бібліотечна селекція документів, бібліотечний відбір документів, інформатизація, документ, документні ресурси, формування бібліотечного фонду, використання бібліотечного фонду

Булах Т.Д. Библиотечная селекция документов в условиях информатизации. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 07.00.08. Книговедение, библиотековедение, библиографоведение. – Харьковская государственная академия культуры. – Харьков, 2006.

Впервые библиотечная селекция документов рассматривается как системное явление, сформировавшееся под влиянием изменений во внешней среде. Выделены основные этапы развития теории библиотечного отбора, что позволило выявить условия трансформации библиотечного отбора в библиотечную селекцию документов и ее место в технологическом цикле формирования библиотечного фонда в различные исторические периоды. Конкретизация основных процессов технологического цикла формирования библиотечного фонда позволила обосновать видовой состав и содержательное наполнение основных видов библиотечной селекции документов в условиях информатизации. Доказано, что на сегодняшний день можно выделить такие виды библиотечной селекции: предварительный отбор, первичный отбор, идентификационный отбор, поисковый отбор, отбор для оцифровывания и вторичный отбор документов. Некоторые из этих видов подразделяются на подвиды. В частности, в пределах первичного отбора можно условно выделить отбор собственно документов и отбор для получения права доступа к документам. Идентификационный отбор подразделяется на классификационный и координатный, поисковый – на документный, библиографический, информационный. Определены особенности первичного отбора отдельных носителей информации и сформулированы основные ориентиры, которыми следует руководствоваться при определении соотношения между документами в процессе комплектования фонда. Предложена технология библиотечной селекции документов с учетом функций, которые возлагаются на библиотечные учреждения в условиях информатизации. Охарактеризована электронная система библиотечной селекции документов как перспективное направление деятельности отечественных библиотек. Сформулированы основные аспекты улучшения подготовки специалистов библиотечной сферы в условиях информатизации, ориентированной на предоставление основных знаний работы с фондами на базе применения теоретических основ библиотечной селекции документов.

Основным выводом диссертации есть определение деятельности по формированию фондов, организации их сохранности и использования на основе отбора как технологии, которая в условиях перехода к информационному уровню социальных коммуникаций трансформируется в интегративный процесс селекции в едином информационном пространстве.

Ключевые слова: библиотечная селекция документов, библиотечный отбор документов, информатизация, документ, документные ресурсы, формирование библиотечного фонда, использование библиотечного фонда

Bulakh T.D. Library selection of documents under conditions of informatization. – Manuscript.

The dissertation for the scientific degree of a Candidate of Pedagogical Sciences in speciality 07.00.08. “Book Science, library science, bibliography science”. – Kharkiv, 2006.

For the first time library selection is explored as a systemic phenomenon that has been formed under the influence of the changes in external environment. The main steps of the development of the theory of library selection have been determined that made it possible to reveal the prerequisites of transformation of library choice into library selection of documents and its place in the technology cycle of formation of library collection in different historic periods. On the base of concretization of its main processes the author has substantiated the quantitative composition and content filling of the main types of library selection under conditions of informatization. The peculiarities of the primary selection of separate information media are described and the main landmarks that should be guided by in determining ratio between documents in the process of acquisition of the collection are formulated. The technology of library selection is proposed which takes into account the functions of the library institution under conditions of informatization. The electronic system of library selection as a perspective direction of the work of national libraries is characterized. The main aspects of the improvement in educating specialists in this sphere under conditions of informatization are described.

The principal conclusion of this thesis is determination of the activity in acquisition of library collections, organization of their preservation and use on the base of library selection as a technology. This technology under conditions of transition to the information level of social communications is being transformed into the integrative process of library selection in a single information environment.

Key words: library selection of documents, library choice of documents, informatization, a document, document resources, acquisition of library collection, use of library collection.

Підписано до друку 2.03.06 р. Формат 60x84 ¹/₁₆
Умов. друк. арк. 0,9. Зам. № тираж 100 прим.

Надруковано в лабораторії множ. техніки ХДАК
61003, Харків, Бурсацький спуск, 4